

LA DIFÍCIL LIQUIDACIÓ DE LA GUERRA

Crisi política a França

La caiguda del gabinet Briand va sorprendre a tothom. Tots els diaris anunciaven que la «rentée» parlamentària seria tranquil·la. I no obstant...

Encara ningú no s'explica com va poder produir-se aquest fet. Tothom sabia que el ministeri constituït per Poincaré i continuat per Briand era un gabinet d'afers for-

ARISTIDES BRIAND
el president dimissionari

rant un debat que havia de decidir-se contra el Govern, va ésser objecte d'elogis per part dels principals grups d'esquerra.

Quan es va constituir el govern Briand que ara acaba de dimetir varem dir que, de no presentar-se cap fet anormal, el dotze ministeri Briand probablement seria el darrer que presidiria aquest home polític. La suposició era molt lògica perquè, un cop ultimats tots els tractats pendents per a la liquidació de la guerra, el mateix Briand creu que són homes nous el qui han de dur a terme la nova política d'una Europa que els homes d'ara hauran posat en camí de reconciliació.

De totes maneres, les circumstàncies han fet molt difícil la conclusió que s'esperava normal de l'actual període polític. Els nacionalistes anglesos, pel conducte del ministre treballista Snowden, varen iniciar, en nom del prestigi nacional, una mena de sabotatge de la conferència de La Haia, que era el primer pas indispensable per l'aprovació de tots els pactes que havien de sortir del pla Young. Salvat per la renúncia d'unes quantes il·lures esterilines, aquest primer escull, i tot just nomenats els comitès encarregats de preparar l'execució del pla Young, la mort se'n va endur Stresemann, que era un dels puntals més fermes d'aquesta política, i l'amenaça d'una nova exaltació nacionalista a Alemanya va tornar a posar en perill per uns dies l'èxit de la difícil liquidació. I ara, quan el fracàs del plebiscit dels nacionalistes alemanys contra el pla Young, tornava a posar les coses en camí de solució, la inesperada crisi francesa sorgida poques setmanes abans de donar per acabats els treballs dels comitès, torna a fer anguniosa la sort definitiva del pla Young.

Però deu estar escrit que, malgrat tot, la solució desitjada d'aquest transcendentíssim problema serà un fet. Els anglesos són els primers que, oblidant l'intent de sabotatge de La Haia, es dolen d'un possible apartament de Briand de la direcció

mat amb la missió concreta de gestionar i fer aprovar el pla Young i que, per consegüent, el ministeri havia de dimetir en haver complert la seva missió, cap a Nadal. Briand, en pendre la paraula, va fer-ho observar a la Cambra.

Gairebé ni cal recordar que el ministeri Briand va caure sense debat. Briand, després de fer constar que el seu gabinet havia vingut a resoldre l'afar de les reparacions i els deutes, va limitar-se a proposar el programa dels debats de la Cambra. Quant a la política exterior, proposava que no fos plantejada la discussió fins que el Govern estigués en condicions de poder sotmetre el pla Young a l'aprovació del Parlament. Al·legava Briand que tenia un vot de confiança per a tot el que fa referència a aquesta qüestió.

Els radicals i les dretes, especialment el grup Marin, exigien un gran debat immediat sobre la política exterior del Govern. Els adversaris del ministeri, particularment les dretes, demanaven que França no consentís a l'evacuació anticipada de Renània fins que Alemanya hagués començat a executar el pla Young, o sigui fins que hagués estat comercialitzada una part del deute alemany. Briand s'havia compromès a no evacuar el Rin fins que Alemanya hagués aprovat el pla Young. Tota la divergència del debat, divergència entre el Govern i les dretes, està en aquest punt. Però, de fet, no es va matissar gaire i el debat va cenyir-se als termes de si la política exterior havia d'ésser examinada a data fixa o quan volgués el Govern, o sigui un cop l'èxit del pla Young.

Més interessant que el debat és l'actitud dels partits. Els radicals, els primers d'iniciar el debat, varen fer constar que aprovaven la política de Briand, però que no estaven conformes amb la composició del seu ministeri, el gabinet format per Poincaré, en el qual hi havia elements de dreta. Els socialistes veïen que les dretes, el centre i els radicals anaven a votar contra el Govern, i tement que el ministeri caigués cap

Els dijous blancs

UN CAMP PER CÓRRER

Immancablement cada generació té una especial pruja a manifestar-se de la manera més oposada a la seva immediata predecessora. De vegades, en lloc d'hostilitat, és una indiferència desdenyosa la que hom afecta envers els més acostats antecessors. És un fenomen que es repeteix al llarg de la història i que no ens ha de sorprendre. Amb l'acció del temps tot s'anivella, s'esmoreixen els cantells i les transicions passen brusquedat, talment que vist el panorama amb uns quants anys, uns quants segles entremig, hom no s'adona que hi hagi solucions de continuïtat, sinó que la transició d'una època a l'altra li apareix més suau, sense gran violència i sense res tallat en sec, sinó amb un entrecruament intrincat d'influències.

Ara que ja ens separen uns quants anys del segle XIX, tan durament blasmat a principis de l'actual, el que fou anomenat «estúpido siglo» per Léon Daudet, troba els seus amadors i aviat direm els seus panegiristes.

A casa nostra, on solem agafar les coses sense matissar gaire, el segle XIX fou la bèstia negra del noucentisme. Semblava que no n'havien de quedar ni les cues.

Per sort, sembla dibuixar-se una posició més equitativa. No és cap símptoma aïllat, cap extravagància sensillament curiosa, que un esperit més aviat despert que adormit com el d'En Pere Corominas, senti cada dia una inclinació més forta envers els temps dels nostres avis.

I el millor serà encara, potser, que el reelegit president de l'Ateneu encomani aquestes aficions.

Potser resulta que sabem menys coses del segle XIX que de cap altre, i potser és del que n'hauríem de saber més perquè, fet i fet, és d'ell de qui més directament procedim.

Fa temps enrrera, el mateix Corominas suscità curiositats envers les guerres carlistes, tan mal conegudes adhuc pels fills dels mateixos que hi prengueren part o en sofriren les conseqüències, i que tan profunda empremta deixaren en el nostre país.

No solament han estat poc explotades pels historiadors, que haurien d'haver estat els primers d'aprofitar-se'n, sinó també pels novel·listes.

Com que cada u mira les coses des del punt de vista des del qual es creu millor situat, és una cosa que ens crida l'atenció la falta d'interès que gairebé tots els novel·listes catalans han demostrat per les guerres carlistes i en general per tots els esdeveniments de què el segle passat fou tan prodigi.

Se'ns dirà si el que volem és el cultiu de la novella dita històrica, i respondrem que no tenim preferències per cap gènere determinat, sinó únicament per la qualitat. I encara afegirem que si la novella de temes contemporanis hagués donat una florida realment important alhora pel nombre i per la qualitat, no sentiríem tanta manca per les pedreres de novelles que resten per explotar.

No perdrem, però, l'esperança que les coses canviïn davant dels nostres mateixos ulls. La novella — en la amplitud que ha pres modernament, la qual li permet de comprendre gèneres que abans ni existien — podríem dir que, malgrat tenir en compte el que s'ha fet anteriorment, tot just comença a existir entre nosaltres d'una manera com cal, i no com el fruit esporàdic que fins no fa molt havia estat.

Parlar de les causes del seu major cultiu actual, ens duria massa lluny. Volem, de totes maneres, avançar una conclusió, creant unes quantes etapes. I és que, tot i les obres que puguem assenyalar com a definitives o representatives, la literatura catalana moderna encara no ha sortit del període constituent.

C.

MIRADOR INDISCRET

Complint una ordre

Ens ha estat comunicada, amb ordre de publicarla d'acord amb la Llei d'Impremta, la següent carta:

MARIO MATEO

«Barcelona, 22 octubre 1929

«Carta abierta al Director de MIRADOR.

«Muy Sr. mío:

«En descargo de las declaraciones que quiso atribuirme en el último número del jueves, le pido publique la presente como aclaración al insultante suello que se refiere al eminente artista Pablo Casals, personalidad que admiro como la de mayor prestigio musical de España y cuya significación mundial precisarse estar en absoluto desequilibrio para empañar en la noble forma que quiso atribuirme el autor del embuste cuya responsabilidad recae sobre usted desde que autorizó la publicación sin firma.

«De hoy en adelante será necesario prevenirse contra la hoja que con tanta soltura dirige usted, puesto que no repara en hacerse eco de un chisme con la inconsciencia de un irresponsable.

«Al propio tiempo aprovecho esta oportunidad para poner a su disposición prensa de los principales centros musicales del mundo donde se traducen juicios críticos respecto a mi humilde actuación como director de orquesta, difíciles de superar, lamentando la disconformidad con algunas apreciaciones emitidas aquí con motivo de los Festivales sinfónicos Ibero-Americanos, por cuanto contrastan con aquellos elogios inmerecidos, si así usted lo desea.

«En beneficio del criterio público debería extenderme sobre la conveniencia, en Barcelona, de una revisión formal de valores musicales actuales, pero dejaré para oportunidad mejor el hecho de aclarar cuestiones, así como señalar la intensidad política con que se viene practicando nuestro arte, en perjuicio de la obra artística, que es lo que debería importar por encima de toda idea partidista y mesquina.

«Sin más, saluda a usted

Mario Mateo

Fem constar que sense cap ordre oficial hauríem publicat voluntàriament, si l'haguéssim rebuda, la carta del senyor Mateo, no solament per la seva exquisida correcció, sinó també perquè constitueix un públic tribut de respecte del senyor Mario Mateo al mèrit d'En Pau Casals, que segurament deixarà complaguts l'eminent violoncellista i els nombrosos amics que comentaren aquest incident.

«La Venus sin brazos»

El senyor Federico García Sanchiz s'ha passejat uns dies per Barcelona. Sembla que el divo valencià-madrileny estava molt ofès per la manca d'atencions i de cordialitat que ha trobat aquí. El vèieu hores i hores assegut, tot sol, a la terrassa del Col·l. Res hi feia que el cambrer, fent un esforç per crear-li un ambient familiar, li digués «Don Federico». Oh, aquells constants homenajes de periódicos tan delicats com La Esfera i Nuevo Mundo, com els trobava a faltar!

El senyor García Sanchiz va dir a tots els que volien escoltar-lo que publicaria un article a ABC titulat La Venus sin brazos. La Venus sin brazos és Barcelona. Ara que si els braços li haguessin de servir per abraçar cupletistes-intel·lectuals, ni falta que li fan.

Sigfrid i el sud-americà

Un bon senyor, dretament vingut del mar de les Antilles, d'aquells per als quals Las musas latinas és la màxima expressió de l'òpera gran, va ésser dut a l'audició del Sigfrid al Liceu de Barcelona.

Va passar-se el primer acte d'un son. No va despertar-se fins l'entreacte, i en tornar a fer-se fosc i sonar la música va reprendre la becaïna; l'en va despertar el soroll que acompanya l'aparició i mort del drac Fafner.

I va obrir els ulls, va mirar l'escena i va exclamar amb veu de son i dolça cantarella americana: — C..., un caimán!

I va tornar a acluar les parpelles.

Lliçons de «món»

Tothom sap que Francesc Pujols té una veritable dèria amb això de la polidesa: si veu, estant a taula, algú que no s'hi està com cal, l'adverteix tot seguit d'una manera diplomàtica:

— Vagi amb compte que pendrà mal — fa paternalment, a un que es duu a la boca els talls amb el ganivet, com si fos un número de circ.

Tota la gran activitat que desplega en aquest sentit li ha dat fama d'home entès en coses de «món»; de manera que un dia que Màrius Aguilar havia d'anar a la llotja dels Capmany, al Liceu, va preguntar a En Pujols com havia de posar-se.

— Mentre et treiguis el barret ja estaràs bé — va respondre-li.

Precisió

En la redacció de contractes és fàcil observar anomalies de tota mena. Però creiem que una de les més grosses és la que es va consignar en el contracte d'una orquestra llogada per a tocar per una Festa major, en el qual hi havia un article que disposava exactament: «Les mitges hores seran de cinc quarts com a mínim.»

Els mèrits de D. Ramon

No es tracta d'aquell «que enganya les criades». Aquest senyor Ramon no enganya ningú del món. Ens referim al Sr. D. Ramon Albó i Martí i a l'homenatge que li és retut dintre del programa de la festa major de Castellersol.

N'extreiem aquest passatge per a satisfacció dels lectors i edificació de llurs ànimes:

«Varones como el Sr. Albó honran a los pueblos. Por esto la villa de Castellersol quiere contarle entre sus hijos.

«Nos complacemos en dar algunos datos que prueban lo que dejamos dicho.

«Posee los Títulos de Licenciado y de Doctor en Derecho, con la calificación de Sobresaliente...»

Quina alegria per als seus papàs!

En Morano a Girona

«Don Francisco» Morano torna a estar entre nosaltres.

El senyor Morano, a més a més d'actor, és un home de mal geni. Quasi tothom que tracta amb ell, el tem. Té una veu esquerpada i una mirada melodramàtica esverdora.

Actuant a Girona, decidí no deixar entrar al teatre a cap nen menor de cinc anys. Un abonat que sempre hi anava amb un menut, en ésser-li negada l'entrada, cridà alt i fort. S'hi apropà el senyor Morano i digué amb veu de baix que cantava La Tempestad:

— ¿Qué pasa?
— Que no me dejan entrar con mi hijo.
— Y hacen muy bien.
— Yo siempre he entrado con mi hijo y ahora entraré.
— Pues ¡no entrará usted! — va dir amb una veu demòniaca En Morano.
— Y usted ¿quién es para privármelo?
— dígame l'abonat.
— ¿Yo? ¡Soy Herodes!

«La Inmortal Girona»

Per cert que essent En Canals empresari d'un teatre de Girona oferí en certa ocasió a Morano un contracte per a un teatre d'aquella ciutat, però En Canals creia que el preu de les butaques havia d'ésser dues pesetes i mitja o tres, i En Morano volia que fos quatre. Per últim En Canals li va enviar un telegrama que deia: «Imposible más de tres pesetas butacas. Dígale si acepta. Canals.» I En Morano li respongué amb aquest telegrama heròic: «La inmortal Girona no verá a Morano. Francisco.» Aquest telegrama el senyor Canals el guarda per al Museu del Teatre.

El silló d'«El mistic»

Una vegada En Morano — i aquesta és l'última anècdota que per avui en contem — portava un traspunt tartamut... Representaven El mistic. Com és costum, el traspunt, abans d'aixecar teló, adverteix al director si vol veure l'escena per si està bé o falta quelcom.

— Don... don... Fran... Fran... cisco... qui... qui... ere... usted... vver la... es... cena...?

— ¡Imbécil!... y ¿el illón donde agoniza el personaje? ¿dónde está?

— Es... es... ver... dad... Per... donde usted... A ver, que traigan el sillón donde se muere don Francisco...

Diuen que per casualitat no el va matar.

EDUARD DALADIER
president del partit radical-socialista

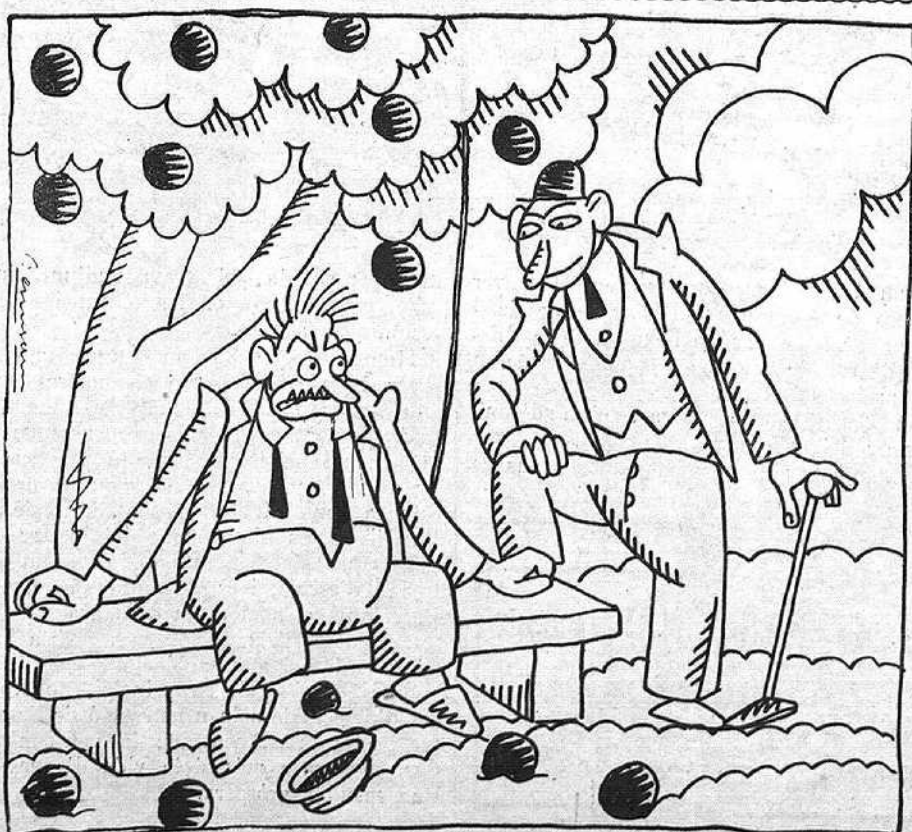
PAUL BONCOUR
leader dels socialistes partidaris de la participació en el govern

de la política exterior francesa, que creuen la millor garantia per a l'aprovació del pla Young, que ara consideren essencial. Els alemanys, comprenent a tots el partits de govern, demostren el mateix interès. I els homes que han provocat la crisi francesa, com hem vist, posen per damunt de tota altra intenció la continuació de la política de Briand.

Tot això fa creure que en definitiva la crisi política de França, que s'anunciava tan difícil, s'haurà de resoldre, siguin les que siguin les exigències d'ordre interior, tenint en compte amb preferència i pel damunt de tot la pressió de l'opinió mundial, interessada a acabar d'una vegada per sempre amb l'actual període d'interinitat de la liquidació de la guerra.

Sens dubte per aquest motiu, a jutjar per les últimes notícies que ens arriben, serà Briand qui pendrà la cartera de Negoci Estrangers per poder acabar sense nous entrebancs la seva feina, que és el que hauria tingut de succeir sense la nerviositat dels partits polítics francesos.

Aquesta crisi, però, haurà tingut l'avanatge d'aclarir la situació política interior de França per després de la retirada prevista de Briand. Els noms de Daladier, president del partit radical-socialista, i de Paul Boncour, un dels caps més prestigiosos del partit socialista, han adquirit en aquests dies la categoria de President de Consell, amb la qual queden com a indicació dels homes nous que hauran de dirigir la política francesa dins l'Europa reconciliada. Per Paul Boncour és una dificultat la disciplina del partit socialista que acaba de pronunciar-se una vegada més contra la participació en el Govern; però creiem que el prestigi personal d'aquest polític i la campanya que ve fent des de molt temps en favor d'una participació ministerial, acabaran imposant-lo juntament amb el nucli dels seus amics com a representant d'una política nacional que sense oblidar la seva filiació socialista vindrà a tenir una personalitat semblant a la de Briand, que és en definitiva una continuació de la del seu antic mestre Waldeck-Rousseau.

PROBLEMS MUNDIALS

— Ja ho saps que Xang-Su-Liang vol anar a Nankin?
— Vols dir? Em deixes aclaparar.

Agraïment

Hom va poder observar que, en representar-se el film d'En Dalf en la nostra sessió del Rialto, aquells maristes arrossegats varen ésser acollits amb una gran ovació. Algú ho atribuïa al fet que els esmentats personatges eren interpretats per Salvador Dalí i Jaume Miravittles i ho interpretava com una demostració de simpatia a aquests. Però ara sembla que aquesta tesi és del tot equivocada. Es diu que els aplaudiments foren iniciats en un grup d'ex-alumnes dels Maristes.

L'entusiasme d'un crític

El popular crític de boxa Antoni Vilà, més conegut pel pseudònim de Crítias, és un assidu client de Can Culleretes. Sembla que el motiu principal de la seva assiduitat és el fet de trobar-hi un canvi entusiasta de la boxa que, encara no el veu entrar, ja l'empren per dir-li: «Bon dia tinguí, senyor Crítias. Ja he llegit l'article avui», i li tasta suauament l'esquena.

L'altre dia entre client i canvi hi havia un gran entusiasme motivat per la notícia que al boxador Flix li havia estat concedit el dret de disputar el campionat del món. El canvi aprofitava totes les ocasions que se li presentaven per a atansar-se a la taula del crític i canviar impressions. Una de les vegades que va fer-ho, l'entusiasme Crítias va exclamar:

— Es que no me'n sé avenir. Un català campió del món!

I li va donar un cop al braç, que volia ésser familiar, però que evidentment va pecar d'excessiu. Precisament la mà corresponent a aquell braç aguantava una sopereta i el contingut d'aquesta va anar a parar damunt l'americana d'un client, del tot aliè al noble art de la boxa i als entusiasmes que provoca.

Elogi

En Francesc Pujols ha fet un elogi ben especial del *Peter's Bar* de Ramon Vinyes.

— Això d'En Vinyes — deia l'altra nit en la tertúlia d'un dels nostres escenaris — és molt bo. Una obra, una obra; sinó que, sabeu, m'hi sobra el pare.

Només cal tenir en compte que el pare és el protagonista, al voltant del qual es descabrella tota l'obra.

Els avantatges de conèixer idiomes

Conèixer el major nombre d'idiomes possible hauria d'ésser una aspiració general de tothom. A la llarga, l'home que domina la manera de parlar de diferents països haurà de trobar totes les facilitats per a obrir-se pas. Però fins i tot hi ha ocasions en què pot produir beneficis immediats. Per exemple: els guardes de l'Exposició que tenen un petit sobresou per cada idioma que coneixen.

Però el bo del cas és que hem vist un dels esmentats guardes que ha descobert la manera d'aconseguir aquests augmentos de retribució sense haver d'encaparrar-s'hi gaire. Li hem vist el pit ple de banderetes d'una colla de països: Argentina, Uruguai, Cuba, etc., etc.

Homenatge gastronòmic

En Navarro Costabella és, ara com ara, el recordador de l'assistència a àpats entre els periodistes barcelonins, d'encà que l'Exposició ha estat inaugurada. Tenim entès que són 220. El segon lloc l'ocupa l'Angel Ferran.

Realment és una performance de consideració. Per a premiar-la com es mereix, ja des d'ara se'ls està preparant, per quan es tanqui l'Exposició, un grandios acte d'homenatge que consistirà en un bicarbonat d'honor.

Inspiració

Exàmens a la Facultat de Medicina. L'alumne és interpellat tres vegades pel catedràtic i no contesta ni una sola paraula de res. El professor li diu que ja es pot retirar, però en el precís moment que l'alumne es fica el programa a la butxaca, la seva mà topa amb un paper. És una carta de recomanació d'un personatge molt influent, d'aquells que no se'ls pot dir que no.

El xicot desplega la carta i la posa damunt la taula del catedràtic. Aques s'hi aboca i la llegeix. De sobte dona un cop de puny damunt la taula, s'aixeca i furios es posa a cridar:

— M'arxese, m'arxese perquè la suspensió. Si no fuesse perquè teneu un bon curs...

L'estudiant assegura que no tenia l'honor de conèixer aquell catedràtic, ni de vista.

Sempre n'hi ha que s'emboliquen

Un estudiant ha escoltat com s'examinaven tota una colla de companys seus, i està tot alarmat perquè ell també s'ha d'examinar i no el criden amb tot i ésser ja al capdavant de la llista.

Per fi es decideix a parlar amb el catedràtic.

— Escolti, doctor X***, a mi se m'ha saltat.

— Vol dir que no l'he cridat? A veure, quin número té, vostè?

— El número tants.

El catedràtic consulta la llista. Hi ha uns moments d'expectació.

— Número tants? Vostè es va examinar pel maig i té «aprovat».

L'estudiant, que està segur de no haver-se examinat, es queda tot sorprès.

— Ah sí? — fa després d'una pausa —. Doncs que m'embolico jo!

Aquelles músiques

Quan totes les potències de l'ànima i àdhuc els músculs es troven relaxats i reposants i tal melodia dels vostres anys llunyans sona a vostra proximitat, una punyència infinita us trasbalsa. Al solter encara més, particularment quan és el piano el desvetllador dels records que van lligats a la cruel melodia demodada: una deseperació callada i infinita us esqueixa l'esperit, i de llàgrimes deueni hidròpic. Aleshores sembla que el món no té solta i que mai hauréu conhort de tanta desolació:

Celibat, Celibat... Tout n'est que celibat! Així resa Jules Laforgue, poeta del spleen, al qual cito de memòria. Per raó d'aquestes traidores melodies de saudade tants minyons es reclouen en la carrera eclesiàstica i tantes noies s'enclaustran a perpetuïtat.

La bona música no sol pas desvetllar aquesta mena de sentiments d'alegria i desolació; quan ella punyeix ho fa amb una altra punyència, una punyència que en lloc de deprimir exalta, àdhuc en l'alegria. Això ho deu fer que tot el que més o menys inconscientment tradueixen de llur època aquestes melodies demodades és un tros de vida viscuda per nosaltres, uns sentiments que només nosaltres, la gent d'un moment determinat, sentim i interpretem, i que els nostres successors no podran mai comprendre tan intensament com nosaltres. D'altra banda, el que d'aquell moment irremissiblement perdut tradueixen les melodies demodades no és sinó el superficial i banal, allò convencional, les aficions i il·lusions lligades i deslligades al marge dels sentiments fonamentals i eterns; i aquests són els que interpreta la música bona, la que els nostres successors comprendran sempre tant o millor que nosaltres mateixos. En la revifalla de les melodies passades de moda hi ha doncs quelcom de funeral o bé quelcom en descomposició orgànica.

A certes hores de gran receptivitat psíquica aquestes melodies ja ens punyien sistematicament, quan encara no eren demodades, quan resplendien de joventesa i novetat, quan nosaltres encara érem infants. Ens punyien, per exemple, en aquella hora de traspàs de la vetlla al son, quan en havent sopat, ja acotxadets i ben encomanats a l'Angel de la Guarda, la germana gran desgranava al piano *En Revenant de la Revue*, aquella cançó vestida amb polisson, equidistant de la *Madelon* i de *Tipperary*, i que explica el nostre planeta en aquell precís instant que el general Boulanger passava triomfalment bo i muntat a cavall pels bulevards de París. Nosaltres aleshores érem puerils que no sabíem res de les conquestes amoroses del *beau général*, ni del tron de França que els papas de mil mairausos i pangalos oferien al senyor Boulanger, ni de la cocota que tantes baixeses havia d'infligir a aquell semi-rei dels francesos, ni de la guerra gran i el seu *régisieur* Guillem, ni molt menys de Casement, del batlle de Cork ni de llur Tipperary. Però quan, en trencar el son, la cançó del *cocotisme* bélic venia al través de les parets i cortinats a ferir lleument les nostres oïdes puerils tot ens estremien pels pressentiments que aquell teclat destil·lava en el nostre esperit terriblement despert d'ensomni.

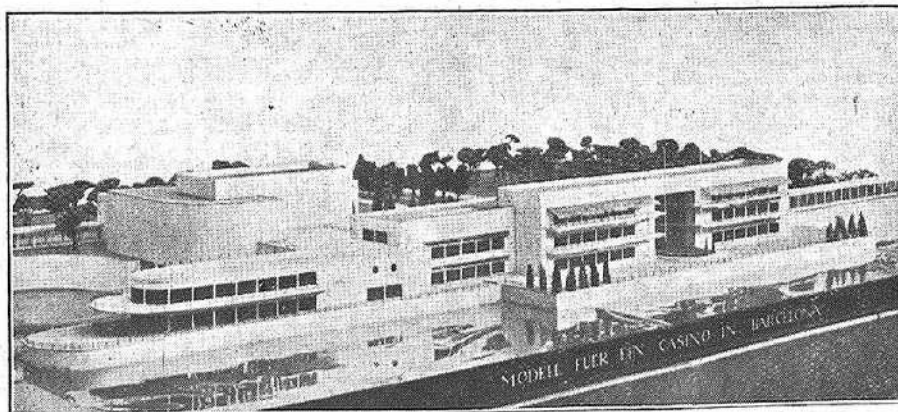
D'una fàiso resumida i inenarrable preveïem tot el que encarnava aquell himne a Boulanger: *L'île des Pingouins*, les mànegues de pernil, la guerra de Cuba, el tsar de Rússia, Ravachol, la guerra gran, i sobretot en quanta de manera *En Revenant de la Revue* i tot el que aquest cant encarnava i anunciava havia de devenir passat de moda: mística, polsosa, descolorida expressió de fets, d'anhels, de vestits, de gestos, d'idees, de gustos que un dia semblaren la darrera paraula, l'Evangeli de la nostra humanitat — per no dir una tan migrada paraula com la nostra societat. L'infant s'adormia com agonitzant de decoratament, amb la certesa que el piano ens parlava del temps irremissiblement perdut que encara ens calia viure.

Si aquestes melodies anorreadores les ous, solter, en una tarda de diumenge i a l'entorn del veïnat, ofegades, llunyanes, al través de les parets de maó, subtils i perfectes i conductores dels sons líquids del teclat, aleshores el desconhort és major; potser perquè les sentim com des de l'enterrament, com un bruit apagat d'un món que ja no és el nostre. Si, tot fent un esforç sobrehu-

man, ens trobem a l'home muntat al present es troba tothora disposat per a entrar — per a entrar, ço és: des del defora! —, sense titubejar, a la mort. El present té l'enyor i l'esperança al puny: té la fe, l'esperança, la caritat i les bones obres del catolicisme, i les té per a donar i per a vendre; o bé, simplificant, posseeix l'esperança i les bones obres a desdir. Perquè la fe i l'esperança són una mateixa noció, i caritat i bones obres són accions de caràcter idèntic. Sinó que la fe i la caritat són respectivament noció i acció d'inferior condició, són, com si diguéssim: esperança i bones obres per a ús de negrits. Els negrits són certament tan homes com els anglesos, posem per cas; per això hi ha tants negrits entre els súbdits de Sa Gràcia Majestat. També potser per aquestes mateixes raons l'actual revival catolista coincideix amb l'engrescament per l'art dels negrits.

JOAN SACS

UN CASINO A BARCELONA?

Hem trobat una sorpresa en el darrer número de *Moderne Bauformen*, que dedica una gran extensió a l'exposició de l'Escola d'Arts de Viena. Segons veiem, un dels projectes exposats és un «Model per a un Casino a Barcelona», obra d'Emil Volmar, deixeble d'Oskar Strnad.

La maqueta que acompanya els plans és

la representada pel gravat adjunt, inspirada, com es veu, en les tendències arquitectòniques actuals.

Hem dit que havíem tingut una sorpresa i ens pensem que els nostres lectors — almenys llur gran majoria — també la tindran, perquè per més que ens hem basquejat, no hem trobat ningú que ens pogués informar sobre si aquest projecte compta amb algunes probabilitats de realització o és simplement — i potser això és el que s'acosta més a la veritat — un treball d'escola, i el seu autor s'ha fixat en Barcelona, el nom de la qual ara sona per tot degut a l'Exposició, com podria haver triat qualsevol altra població.

Sigui com sigui, en principi, no trobem res d'objectable a la construcció de l'esmentat projecte; al contrari, la veuríem amb gust, i encara més si la vida d'aquest casino resultés pròspera.

Històries de forasters

Arriba un moment que els forasters, morts de peus, capolats de tant anar amunt i avall de Montjuïc, d'admirar coses i més coses, arriba un moment, que diuen:

— Bé; potser ja fóra hora que anéssim a dormir...

Això sol passar entre una i dues de la matinada. Es l'hora tràgica del foraster. Visita un, dos, tres, quatre... quinze hotels: enlloc no hi ha cap habitació lliure.

Què fa el foraster? Per començar, es desespera. Després, fa un va-i-tot d'imaginació i cerca una solució heroica.

La troba? No la troba? És el que veurem en les historietes que segueixen.

EL SENYOR DE GIJON

Igual que el senyor de Huesca, el senyor de Gijon va arribar a les tres de la matinada, en un estat deplorable. Cap allà un quart de quatre, va tenir una idea lluminosa: «I si anés a dormir en una clínica? Molt serà, però així que tinguí, que avui no hagin enterrat algú... Sempre hi haurà un llit en vaga...»

Tal dit, tal fet. Vint minuts després, el senyor de Gijon parlava amb el metge de guardia d'una clínica.

— Facci's càrrec — li deia aquest — que, sense estar malalt, no el podem admetre. Això no és un «meuble»...

— Evidentment, però vostè també ha de comprendre que si no tinc cap malaltia per oferir-li, la culpa no és pas meua...

Finalment, després de discutir molta estona, el senyor de Gijon va ésser admès en qualitat de malalt aficiat. Es va adormir com una soca.

Va despertar-se molt tard. La cambra estava plena d'unes olors tot estranyes. Als peus del llit, una senyoreta vestida de blanc el contemplava amb un somriure maternal.

— Ho veu com no l'hem fet patir gens? — li va dir.

El senyor de Gijon va sentir una sensació d'angúnia. El cap li feia molt mal, però el que el neguitejava, sobretot, era un dolor tot especial a la cama esquerra. Va aixecar els llençols per mirar de què es tractava, i...

Breu: es tractava d'una lamentable equivocació, un petit error de números. Els metges, en lloc d'operar el client del quarto 24, havien operat el del quarto 25.

El senyor de Gijon va trigar dos mesos a poder sortir de la clínica. En honor a la veritat, cal dir que el preu que li van cobrar no era gens exagerat. Tres mil pessetes, i bon profit.

Un cop instal·lat ja al tren, a punt de marxar cap a casa seva, un venedor ambulat se li va acostar a la finestra del vagó i li va dir, amb veu insinuante:

— Apa, no se'n vagi sense adquirir un record de l'Exposició de Barcelona...

EL SENYOR DE TOULOUSE

El senyor de Toulouse es va trobar, naturalment, que tampoc sabia on anar a parar amb la seva còrpora i els seus bigotassos a la borgonyesa. En darrera instància, va apellar a allò que ell en deia el truc del taxi.

Es va acostar a un xofer i li va dir:

— Mireu; no sé on anar a dormir. Així és que em ficaré en aquest taxi. Vós l'aturreu allà on us sembli, i demà al matí, cap allà a les deu, ja em fareu un crit.

El xofer no es va pas entusiasmar amb la idea. No li convenia de tenir el cotxe parat, perquè en aquestes condicions, el marcadoreu rutllava amb molta més lentitud.

— El que vostè em proposa — va dir —, no em surt a compte. Si vol dormir dintre el cotxe, vostè mateix, però el cotxe ha d'estar corrent.

Que sí, que no, que gira i que tomba, el senyor de Toulouse no va tenir més remei que avenir-se a la proposició del xofer. Es va ficar al cotxe a dos quarts de quatre de la matinada, i no en va sortir fins a dos quarts d'onze. L'excursió va ésser realment interessant. Passeig de Gràcia, Diagonal, Diagonal, Passeig de Gràcia, Passeig de Gràcia, Diagonal, etc.

L'aventura del senyor de Toulouse, és, fet i fet, el que més s'assembla al tràgic destí de l'ànima en pena del Comte Arnau.

EL SENYOR DE VICH

El senyor de Vich, va pensar: «A mi no m'atraparan pas...» De manera que va portar una recomanació del canonge Collell, la qual, segons sembla, li havia d'obrir totes les portes. Va anar a parar a les oficines del Turisme, i un empleat li va dir:

— Tots els hotels de Barcelona estan completament plens. No es desanimi, per això. La nostra feina és organitzar, atendre, protegir. Vostè dormirà; vostè dormirà en un llit. On? Ah!, fillat, això sí que no li puc dir... Ja veurem. Un hotel de la vora de Barcelona: Vallvidrera, Montcada, etc.

A l'hora convinguda, el senyor de Vich es va presentar a les oficines.

— Veu? — li van dir —. Ja li hem trobat hotel... Fiqui's en aquest cotxe i l'acompanyarem.

Evidentment. Després d'un viatge més aviat llarg, el senyor de Vich va desembarcar a l'entrada d'un hotel. Anava tan mort de son, que ni esma va tenir de preguntar on era. Fins l'endemà no se'n va donar compte.

El senyor de Vich, gràcies a la perfectíssima organització de la societat de Turisme, havia dormit a... Ripoll.

L'APERITIU

Arqueologia i vi negre. — L'altra nit era a Vilafranca. Aquesta població té un dels noms que omplen més la boca i el cor. Quan un pronuncia el mot «Vilafranca» pensa fatalment en una llenca de terra grassa i compacta, tota florida de pedres rànies amb mitres de bisbe i amb botes de vi. Us ve a l'orella la cançó de Sant Ramon Nonat, que deuria ésser un home amb la barba despenada, amb uns ulls plens de teranyines de sang i amb un cor ample carregat de misteri i de sucre com una viña ajaguda al sol. Penseu amb el bisbe Torras i Bages, fill de Vilafranca com Sant Ramon, amb aquella cara immensa de pagès de tragèdia, amb unes celles i un nas i una boca que es barallaven per veure quin d'aquests tres elements del rostre humà donava el do de pit de l'exuberància. Penseu amb el bisbe Morgades, polít, sense un gra de pols a la sotana, fred, reverencios i arqueològic. Penseu amb altres homes més bisbes que els bisbes, com aquell monstros Milà i Fontanals, que li deien la «balena literària» i anava per casa seva amb una camisa de color de menta, uns elàstics impossibles i unes calces descordades; que estava voltat de puces i de llibres antics i posava com a senyal del punt de lectura el primer que li venia a la mà, i tant podia ésser una estampeta de Sant Magí com una arengada autèntica.

Aquesta Vilafranca gloriosa, teològica i reaccionària representa un dels solatges més alcohòlics de la nostra cultura i la nostra tradició.

Respirant aquestes coses jo em sento tranquil del tot i m'hi trobo com el peix a l'aigua. Per això m'agrada tant passar per aquests carrerons impossibles que cenyeixen les costelles de la catedral de Vilafranca. Aquests carrerons semblen fets amb la mala intenció de premiar el fetge de la majoria dels mortals; a mi no sols no em premien el fetge, sinó que em fan respirar un aire dens de cementiri en ebullició i de celler en calma. Aquest aire és més sa i més fort que aquell que es va a caçar dalt de les grans muntanyes pelades.

Pujant pel carrer de Sant Bernat i sortint a la plaça de l'Olí, trobeu a Vilafranca un d'aquests llocs que us fan sentir que això d'haver nascut a Catalunya té una gran importància.

Es la una de la nit i no hi ha una ànima. Les pedres de les cases pidolen amb una veu de fred romàntica i vergonyant. S'ha de confessar que aquestes pedres tenen la seva força. En un angle hi ha la casa del rei Pere el Gran; aquesta casa se la va fer perquè de tant en tant li agradava beure uns quants gots de vi del país, i li agradava parlar amb els freres i els pagesos, i passar una estona de confiança amb alguna vídua de gran presència, perquè les vídues de Vilafranca des que el món és món han tingut fama de posseir els braços ondulants i perfumats de roses.

En la part baixa d'aquest palau, abans hi havia xivarrí de cavalleries i senyors amb barret de plomes, és possible que de tant en tant saltés una ganivetada; ara no hi ha res més que un café, mig café mig taverna, que en diuen a cal Noi-Noi. Aquesta paraula repetida fa pensar en un llunyà riu asiàtic.

El sostre de cal Noi-Noi és baix i tot gasta una pintura d'ala de passarell. Encara que sense gens de truc ni d'intenció, diríeu que és una taverna parada pel turisme sentimental.

Darrera del taulell domnen mitja dotzena de botes estibades. A la paret, damunt de les botes, hi ha tres quadrets: són tres cromos visitats de mosques. Dos representen dues bel·leses picants de l'època del polisson; el tercer, que és el del mig, representa el papa Lleó XIII. La presència d'aquest príncep escardalenc passa despercebuda de la resta de la taverna. Les taules i les cadires són com les dels escenaris on es representa *Cyrano de Bergerac*; fa setanta dos anys que en un recó de cal Noi-Noi hi ha un ram de flors artificials delicadíssim. Les pintures d'Odilon Redon són l'equivalent únic d'aquest ram de flors.

En aquesta taverna hi havia anat molt un home pintoresc del país que li deien el «Notxex». Aquest home ja és mort, però la seva ànima ha quedat penjada al sostre. Conten que quan tocava la una al relloctge de la catedral es posava la mà al clatell com si li haguessin tirat un roc.

Ara hi ha altres ànimes amables que juguen al canari, hi ha el Xeripitu, que pesa cent quaranta tres quilos, que va mig vestit de tartaner i porta una gorra de vigilant, perquè abans feia anar dretes les orelles de les mules i ara passa les nits contant històries, anant a cercar la llevadora si es presenta el cas, i mastegant l'aire fred que engrega l'arqueologia de la plaça.

Entre els habituals, un tortós sec toca la guitarra i diu com aquell que vol i dol unes quantes havaneres del repertori antic.

Tot això s'empassa deliciosament amb una mica de café negre, amb una copa de conyac i la conversa del fill de l'amo, profundament esportiu, amb un suèter de color de pela de llimona.

Aquí la gent canta poc i juga sense fe, però hi ha tracte familiar i l'establiment no té hora fixa per tancar les portes. Això fa que les person-s sensibles sempre deixin la cadira de cal Noi-Noi amb una punta de tristesa. Jo, quan trobo un lloc així, no me'n sabria moure mai.

La confluència precisa de l'arqueologia i el vi negre es perd en els recons de la població tocats de cartells de cinema, en la Rambla mudada i opulent, en el confort amable del casino; és per això que els nervis ens fugen cap a la plaça de l'Olí, cap al gust de les mitres i de les botes rànies.

A quatre passes s'aixeca una muntanyeta sense pretensions, tota cosida de vinyes. Darrera d'aquesta muntanyeta hi ha una llenca de mar una mica adormit i una mica garranyeu, que ara és l'iví i mort com un cristall de sulfats de coure.

JOSEP MARIA DE SAGARRA.

Banyeres Cardona. Vergara, 1

OFICINA INTERNACIONAL DE PATENTS I MARQUES

Josep Torre de Mer Sanromà

Advocat

Balmes, 66 • Aragó, 225 • Telèfon 70873

GRAVATS TIPOGRAFICS • BADAL I CAMATS • París, 201. Telèfon 74071

PERE COROMINES

Pere Coromines és el president de l'Ateneu Barcelonès, i és un president presidencial. La seva vida, tota d'activitats en zigzag, l'ha convertit en un pompos personatge de novella i de llibre de memòries colorit, espitregat i ple de salsa. Pere Coromines és presidencial pel físic i per l'història. La corpora d'aquest jurista, economista, poeta, polític, novel·lista, filòsof i cul de café tot d'una peça, fa pensar en la magnitud imponent dels grans antllops africans. Té alguna cosa de la lentitud dels rumiants, de l'aplom dels rumiants, en el seu nas, en el seu bigotí, en el seu abdomen i en la reixa de cabell platejat que li dissimula la calba. També si voleu la figura de Pere Coromines fa pensar en un gran pagès del pla de Barcelona que no li toca gaire el sol, i es passa l'estona fent la manilla i arreglant el món.

I això de la manilla és un dir, perquè aquest home tan del país, amb un plec tan desesperadament casolà i de bona jeia, treballa com un negre i li sobra temps per tot.

La seva història pública comença a Montjuïc amb un espetec de coses que fan esborronar i ara s'atura a la cadira presidencial de l'Ateneu, i en un seient d'aquells tous que gasten les persones importants, en un lloc tan important com és el Banc de Catalunya. De Montjuïc al Banc de Catalunya hi ha tota la història més viva, més desguitarrada, més somia-truites i més apassionant d'aquests darrers trenta anys. Coromines no s'ha adonit ni un moment. Ha anat al Municipi, ha anat al Congrés, n'ha tornat, hi ha tornat a anar, ha assistit a les acrobàcies polítiques, als moments de llàgrimes, de cops de puny i de deliri, sempre amb la gran bona fe, i amb el punt dolc entre el somiador i el realista.

Al costat d'això, hores mortes o hores vives al despatx dels altres, maneiant el problema econòmic i tots els altres.

Al costat d'això una columna de llibres, d'articles, de memòries i de discursos que s'enfila fins al sostre. Tots els moments de la seva vida, totes les coses que s'han posat en contacte amb el seu esperit han deixat rastre a la seva ploma. I Coromines no ha deixat res per verd; l'història natural del seu cor, de la seva moral, de la seva religió, de tot el que ha menjat, ha respirat i ha patit, ell ha procurat clavar-la sempre en un camp de lletra impresa que no s'acaba mai.

Cap esperit tan originalment polifonme no podria presentar els catalans d'avui com el de Pere Coromines, i de la seva obra es desprèn un perfum de simpatia, de cosa preocupada, però que tira al dret sense vacil·lació amb una sinceritat absoluta.

Fa pensar, Coromines, en aquells humanistes herètics dels temps de les guerres de religió, que es menjaven una gran sopa d'ametlles, que tenien un hort i un gos com un lleó, i es passaven hores i hores preocupant-se de tots els problemes humans i divins, cercant tres peus al gat i escrivint llibres imponents carregats de suc i d'experiència.

Quan semblava tot ell engolit per les qüestions econòmiques, després d'haver pu-

blicat obres com *El sentiment de la riquesa a Castella*, que diuen els que hi entenen que és un llibre definitiu, Coromines se les empen amb la moral i la religió i amb els problemes més primordials de l'esperit, i fa com aquell que diu un examen de consciència amb aquell llibre dels *Jardins de Sant Pol*.

I després d'això, amb una fuga juvenil, s'empen un treball literari de primera força i comença a engegar novel·les com *Silèn*, com *Pigmalió*, com *Les llàgrimes de Sant Llorenç*, d'una potent ambició i d'una riquesa d'esperit i d'imaginació desacomunades. I això no és res encara, perquè Coromines té cinquanta mil plans a realitzar i cinquanta mil llibres a escriure.

Si és president de l'Ateneu, fa de president en cos i ànima, es preocupa de tot, va

PERE COROMINES

filant i perfilant noves orientacions, proposa un pla i el realitza, i es mira la presidència no com una medalla penjada al coll, sinó com una activitat més.

A Coromines li agrada enraonar en els banquets, com li agrada contar coses a les penyes; de vegades aquest orador ha trobat un to de veu just i personalíssim, hi ha moments que totes les seves qualitats i defectes el traïen i hi ha moments que li fan donar una nota plena de grandesa de vida i d'emoció.

Coromines és, a més a més, un home simpàtic i un bon home, qualitats que no acostumen a sovintejar massa. Té nous fills sans i forts, i ell mateix gasta una salut i una gana que li fan honor.

Li agrada córrer món, i l'espectacle dels paisatges i les ciutats l'engresca com a una criatura. És dels que no s'avorreixen ni posen mala cara i de tot en treu un profit espiritual per la conversa i una mica d'oli i una mica de sal per amanyar les lletres que escriu, petites i polides com potes de formiga.

Als estius, a Sant Pol, porta una gorra de visera, enfonçada fins al nas, i es passa el dia escrivint com un desesperat; a les nits, va a xerrar amb l'Amadeu Vives; de vegades juga una mica a cartes amb els mariners, i els va traient de la llengua, com aquell que va traient peix de les malles, un grapat de xafarderies suggestives, que de vegades el fan somiar i de vegades el fan somriure.

J. M. DE S.

L'art i la democràcia

Hi ha una tesi conservadora, segons la qual l'art, quan es posa en contacte amb les multituds, tendeix a degenerar, a enterbolir-se. L'art, segons aquesta teoria, és una mena de flor d'estepa, si no nascut, almenys criat i fomentat a l'escalf dels palaus dels reis i dels prínceps, dels papes i dels cardenals. I així avui encara, en les seves manifestacions més delicades, no pot passar-se dels Mecenes magnífics o dels Estats esdevinguts Mecenes.

El teatre no escapa a aquesta llei. Així a França, Lluís XIV i els seus cortesans estimularen la creació del teatre francès i l'eclosió dels genis de Molière i de Racine. En canvi, les multituds gregàries de l'endemà de la Revolució francesa fomentaren el melodrama sentimental i sanguinari i les absurdes novel·les de fulletó. I així mateix, les democràcies de la post-guerra, amb un idèntic sentimentalisme barrejat de somnis de plaer i d'ambicions de riquesa, esperonen la producció del cinema i la creació d'aquesta filia artística—en la qual juguen milions de dòlars—del film sonor.

El procés no s'acabarà ací, si volem examinar aquest tema ni que sigui lleugerament, per peces menudes. L'enriquiment d'aquesta democràcia, cada dia més poderosa—i en alguns països omnipotent—, ajudada pels progressos de la mecànica—ha "degenerat" encara moltes altres coses. Per exemple, la pintura i la música, amb les seves imitacions, de vegades simiesques, de la fotografia i de la gramola. I no diguem res de les arts aplicades i sumptuàries, amb la substitució del treball manual de l'artista pel de la màquina.

I tan enllà han anat aquests derivatius, aquestes falsificacions, tan han entrat en l'ànima i en el gust dels seus consumidors, que tenen ja poques que les canten i teoritzadors, més o menys brutalitzats per l'esport, que les defensen.

Ara bé: i això és un mal? Jo sincerament crec que no. Tot aquest art o pseudo-art, mancat de personalitat i d'esperit, ha satisfet la necessitat de somni d'una part de la humanitat que abans se'n veia gairebé absolutament privada. Ha posat al seu abast una mica de bellesa o de vaga il·lusió de bellesa. Ha posat a molts en camí d'apreciar l'art veritable, de sentir la més pura emoció de la beutat.

Hi ha qui comença a llegir Ponson du Terrail i acaba per llegir Gide. Hi ha qui comença per aficionar-se als bells objectes estandarditzats i acaba per tenir un museu d'objectes preciosos i únics. I no coneix, en canvi, que s'hagi mai acomplert cap procés a la inversa.

Cert que avui potser Molière, el mateix Molière, malgrat el seu popularisme, seria xiulat per un públic de cinema. Però Molière és avui, en canvi, l'autor que encara porta més gent a la Comèdia Francesa. I potser mai no tingué com avui un públic tan divers i tan vast.

Hi ha avui, certament, un art que tendeix a rebaixar-se per a posar-se al nivell de totes les intel·ligències, fins i tot al nivell de totes les fortunes. Hi ha en canvi un altre art que sap servir totes les distàncies, que no es vendria per res ni per ningú. Però cal parar compte amb aquestes distincions. De moltes èpoques serveixen records d'un art i, sobretot, d'una literatura, savis i erudits, que avui ens semblen insuperables. Però en recordem, en canvi, cançons populars que són una defecia.

I mai com avui, evidentment, no hi ha hagut tants artistes que han intentat treballar per cenacles d'escollits. Mai no hi ha hagut tants poetes hermètics. El mateix teatre no hauria presentat casos de consciència tan subtils, psicològics tan recercares i complexos. Hi havia hagut més genis. Però no més bona fe. L'expressió potser aconseguiria ésser més bella, els sentiments més elevats. L'autor, no obstant, no plantejava sinó problemes que tothom pogués sentir i comprendre. El teatre era un art que semblava precisament recolzar en aquesta universalitat. I els autors es deixarien influir pels aplaudiments dels grans. Però, potser en el fons, a grans i a petits els aplicaven les mateixes mesures, qui sap si convenients que no hi havia massa diferències ni entre les intel·ligències ni entre els cors. Sigui com sigui, el desig d'arribar al poble—era el sentit més vast de la paraula—era en tots. No cal ara recordar aquells versos de Lope de Vega, que són una professió de fe en aquest sentit. No cal recordar tampoc les anècdotes que proven com Molière s'esforçava a estar sempre a l'abast de totes les intel·ligències.

Quin autor dels que avui foren les escenes d'art s'avindria, en canvi, a acceptar una semblant postura? Imagineu L'enormand o Pirandello llegint les obres a les seves criades o declarant que escrivien ni-cieses per al vulgar?

Mai com avui el rar i el selecte han estat recercats. Arriba això a un tal punt de fatiga que serà probablement una tara de la nostra època. Al mateix cinema, art popular i gairebé popular per excel·lència, uns quants escollits no tracten d'ennobrir-lo, amb les seves creacions de cinema d'art, de cinema independent, de cinema pur?

Les experiències en el camp de l'art i de la bellesa es multipliquen, precisament pel fet que la democràcia pot donar gent per a tot.

Abans les arts foren protegides certament per una aristocràcia de la sang. Cada dia més són i ho seran per una aristocràcia de la intel·ligència i del gust.

DOMÈNEC GUANSE

Jaume I, 11 - Telèfon 11655

El Mèdol

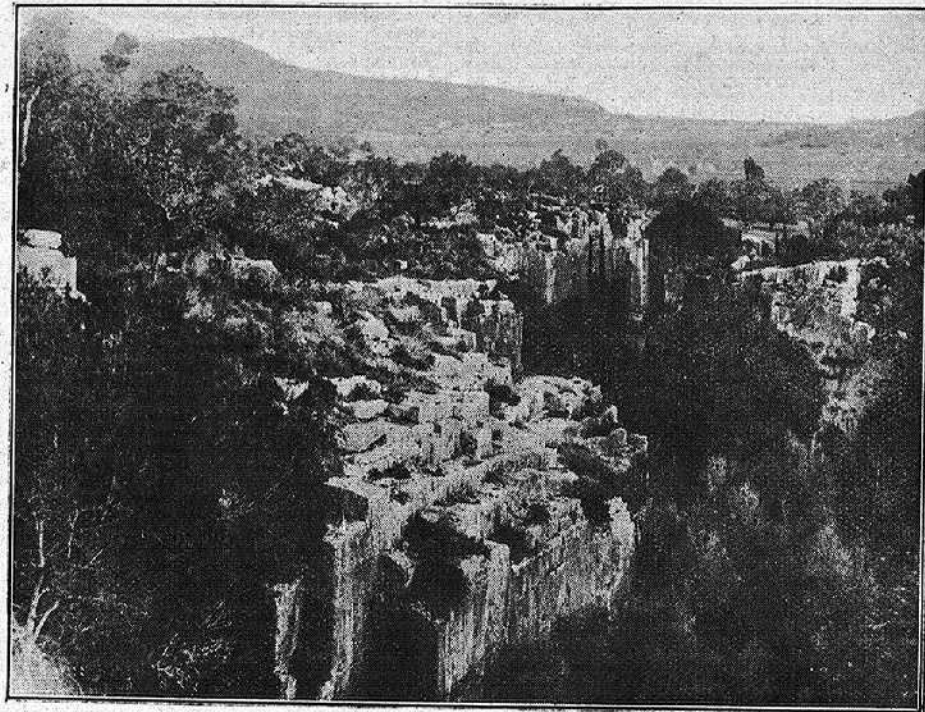
A Jaume Mercader, tarragoní, l'amic que em va decidir d'anar a veure el Mèdol.

Encara que no s'ha fet literatura sobre aquest indret, n'hi ha més suggeridors que poguem trobar, n'havia presentit tota la bellesa. Havia vist fa anys una bona fotografia feta per un excursionista, i si no m'havia figurat la pedrera romana del Mèdol tal com és, perquè li havia atribuït una altra orientació, no m'havia equivocat quant a certs detalls essencials, el color i la llum i sobretot aquella pau feta d'ingredients tan estranys que no s'assembla gots a la impressió que pot fer l'arquitectura ni el paisatge, ni la barreja d'aquests dos elements, que no sentiu en el millor jardí claustral ni en un recó de bosc, una pau que no us és possible d'apreciar i gustar fins que reac-

tallada a la roca, alimentada per uns reguers que van baixant per la paret entre les eures. I la pica encara s'omple d'aigua... Escampats per terra hi ha alguns carreus i en un d'ells, que pot fer-vos de seient, fàcilment observareu que té a cada cap un encaix que fa suposar que el bloc va ésser lligat baixat de dalt o que havia d'ésser tret del clot.

Tres colors endomassen la pedrera: verd, or i negre. Una cortina d'aura vella d'un verd fosquíssim cobreix un gran pany de paret. I als llocs on no hi ha eura, els líquens i la pluja donen or i negre. Però aquest negre, color de basalt, passa del blau al morat fosc quan hi bat el sol.

L'erossió ha anat corcant la pedra i consumint-la fins a tal extrem que en certs llocs, si feu caure la capa de floridura, la roca es desfà com guix i deixa veure algu-

La pedrera del Mèdol

(Foto «Arxiu Mas».)

cioneu contra aquella excitació del primer moment, gairebé fins a l'hora d'anar-vos-en.

Imagineu un pujol ple de garrofers i pins dominant cap a migdia i ponent un paisatge de vinya i oliveres, tallat en diagonal per unes muntanyetes separades per boscins de mar. Un país harmoniós, daurat, humanitzat, amb unes muntanyes que tenen l'art d'organitzar-se i situar-se a satisfacció del més exigent. I a mesura que pugem o baixem sembla que els turons que són allà baix de peus al mar facin una corredissa per a col·locar-se millor. I tot passant, per la banda de migdia, per un camí de garrofers que només es consent la coqueteria d'uns fonolls i unes palmes, tot plegat veieu el llengoteg dels xiprers de la pedrera.

El Mèdol és una esberla al mig del pujol i encara que gairebé a tot arreu és tallada a pic, la vegetació ha lligat tan bé el paisatge, que la gran esquerda sembla un accident del terreny.

El fonall, verger tancat, errissat de xiprers, xop d'ombres, capçat d'or al cim i coronat de blau us atreu com un xuclador.

Un feix de xiprers domina la paret i la porta de forrellac que tanca el camí antic de la pedrera. Si haguéssiu de dibuixar aquest recó, hauríeu de fer-ho a la ploma i amb el propòsit d'il·lustrar un peu de pàgina o una inicial. El camí antic devalla suauement fins a la part més fonda de la pedrera. Al bell mig del fonall, prop d'un pou, voltada de garrofers, espígol i romaní s'alça l'«espiga del Mèdol», un obelisc de pedra, la «dama» que els picapedrers varen fer sorgir en aquell lloc com a penyor i testimoni de la feina feta.

És realment inexplicable que s'hagi fet tan poc cas d'aquest monument que bé deu fer uns dotze metres d'alçada. Si els romans haguessin alçat l'obelisc del Mèdol, si aquesta columna, en lloc d'ésser treta de camp a cops de tascons i perfilada amb l'escarpa, fos una construcció erigida en aquell lloc, i els historiadors poguessin lliurar-se a tota mena de suposicions sobre el fet que pogués commemorar, l'orgullosa espiga de la pedrera tindria una abundant literatura.

Més interessant que qualsevol menhir prehistòric és aquesta columna, de la qual en sabem exactament el significat perquè hem de considerar-la com un monument al treball dels obrers que varen construir la Tarragona romana. Entren d'una manera ben visible en la formació d'aquest obelisc almenys dues capes de pedra. I fet curiós, com si el bloc superior hagués girat una mica sobre si mateix a conseqüència d'algun terratrèmol, ni les arestes, ni les línies d'encaix coincideixen ben bé. Les humitats i els líquens han vestit l'obelisc d'or i negre. Al capdamunt es veuen les estries daurades de l'escarpa del picapedrer. Al cim, com fent-li de bandera, hi ha uns brins d'herba.

La pedrera és llarga i llòbrega. Resseguint-la, fàcilment endevinareu els antics camins d'entrada i sortida. Un cop oberta devia fer de taller. Encara hi ha una pica

nes petxines.

Una ànima piadosa va plantar fa anys uns quants xiprers en aquesta fondalada. I amb la dèria de pujar més que l'obelisc o de veure el sol s'han anat afuant, i com que el vent no arriba a escabellar-los tenen forma de flama com els de les pintures primitives, i perquè pasturen tan bé són tan ben fets que semblen tornejats i pintats de nou. Més alt que els xiprers, que els altres arbres i l'obelisc i tot, hi ha un pi pinyer de tres branques que de dalt estant sembla una flor que emergeix d'una copa plena d'ombres.

Abans de pondre's el sol ja es ben fosc al clot del Mèdol. Un dragó—la única fressa que se sent—se'n va a dormir sota les eures. El cim de l'«espiga» es va envermel·lir. A la boca de la pedrera, cara a ponent, els garrofers i els pins que s'aboquen al fonall i la graonada tallada pels picapedrers són de tots colors.

Sense necessitat d'imaginar-se un quadro d'història és impossible no pensar amb els homes que varen esbaldellar aquesta muntanya donant-li una forma de jardí. Durant un cert temps les escarpes i els tascons dels picapedrers varen anar cantant el poema de la construcció de la Colònia Júlia Victrix Tarraco. Els obrers devien ésser ibers, i els caps de colla romans d'ien parlar un llatí bàrbar. Quan es va decidir explotar aquesta pedrera tan apartada de Tarragona, potser totes les pedreres dels voltants estaven en activitat. Potser aquesta pedra era més fàcil, potser calia afanyar-se a construir les muralles i era necessari treure pedra de tot arreu.

El Mèdol és el motllo d'on ha sortit Tarragona, la matriu de la ciutat, el taller de la capital de la Hispania Citerior, la ciutat on havia de viure August i que havia d'organitzar la nostra civilització. Poques ciutats poden mostrar en tan perfecte estat de conservació el taller d'on han sortit. I poques pedreres potser cap més, tenen tant prestigi històric i espectacular.

No hi ha en tot Tarragona cap altre monument que faci tanta impressió. És més viu que un temple, que una ara, que una muralla, que un aqueducte, que una tomba, que un arc de triomf o que una catedral. Hi ha en ell el mínim d'arqueologia. Ha prestat servei només una vegada, però d'una manera definitiva. I s'accontenta essent el motllo, el negatiu, d'on han sortit molts altres monuments i sap dissimular i fa veure que només és paisatge...

No hi ha en tot Tarragona cap altre monument que porti una dedicatòria tan explícita. Els obrers que varen buidar el Mèdol se'l varen dedicar. L'«espiga» és un monument al treball que varen exigir les muralles de Tarragona, l'obra pública més capital i més vella de Catalunya. Té tanta personalitat aquesta espiga que en sortir del Mèdol, si gossés, la saludaria. Els tarragonins haurien d'entrar al Mèdol amb el barret llevat.

MANUEL BRUNET

Aquest número ha estat passat per la censura governativa

"LA PÈRGOLA"

EL RESTAURANT DE MODA

Situat davant la meravella d'aigües lluminoses prop del Gran Brollador

COBERTS A 12 PESSETES BANQUETS

ORQUESTINA VERDURA

Telèfon 33924

RAMON BES & C.^A

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i utilitatge per les Arts Gràfiques

Agullers, 1, i Via Laietana, 4. BARCELONA

Telèfon 15524 - Apartat 896

Direcció telegràfica: DANIBES

VIATGES MARSANS, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

⊙ Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers
Passatges marítims i aèris - Viatges a «Forfait»
Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

INFORMES
I PRESSUPOSTOS GRATIS

PASTILLAS MORELLO

Combaten: TOS, CATARROS, BRONQUITIS, ASMA, etc.

No contienen ningún narcótico

Recomendadas por eminencias médicas durante más de 50 años

LES LLETRES

JOGUINES DE CRISTALL

Conte inèdit d'A. ESCLASANS

—Has sortit?
—Una estona.
—On has anat?
—A cal dentista.
—Sola?
—Sola.
—Mentida!
—Grosser!

Digna, pomposa, serena com una Juno de museu, l'Alberta recollí moneder i abric i entrà al dormitori sense pendre's la molèstia de tancar la porta. Si l'Eugeni volia, que entrés. I si no, no. Tremolava tota ella de coratge i de menyspreu. Què tantes històries i tantes contemplacions! Cada vespre igual; i darrera de les sospites i les interrogacions, l'espionatge i l'insult. Era intolerable. L'havia vist prou bé fent sentinella per les cantonades, corrent com un nen darrers dels taxis on ella pujava i esperant-la al portal de les cases del davant d'on ella entrava. I això era un marit? Quan eren promeses, la respectava i creia en ella. Ara, als tres anys de casats, d'uns mesos encà sobretot, no la deixava de petja pel sol ni per l'ombra. La gelosia organitzada, realment! Sort que no hi havia fills. L'Alberta es sentia, cada dia més, com una vídua amb el marit vivent. No dinaven ni sopaven ni sortien mai junts. Feien vida de solters essent casats. L'amor? Farsa i misèria! I si ell li donava l'exemple, per què ella no havia de seguir-lo? Les amistats femenines de l'Eugeni eren un vulgar secret esbombat. Per què no resolde les coses d'una manera més plaçament ordenada? Un cop de cinisme, i avall! Ell per a les seves amigues, ella per als seus amics, i en paus, i consultant-s'ho i confessant-s'ho com a bons companys, sense escrips ni mitges paraules, i que tot quedés a casa. Però el cop de cinisme, naturalment, no venia... L'Alberta, sense voltar la clau del llum, es despullà i es ficà al llit. Les ditades d'argent dels fanals que s'esmunyien per la gran avinguda ratllaven amb pàl·lides reixes canviant la pissarra blanca del sostre del dormitori. L'Alberta creia veure en el joc esmunyidis i esvaïdis una mena de símbol sarcàstic de la seva vida de malmaridada.

Enfonçat en l'ample silló de pell, l'Eugeni rosegava el seu "Mentida!" com un caramel amarg perfumat amb essència d'infini. Tota la seva ràbia i el seu dolor voltaven, esquirols màgics, per dintre de la gàbia d'aquest "Mentida!" incandescent. Avui la sospita ja era certitud. L'Alberta l'enganyava. Ja ho sabia abans, però s'arrombava d'espantades. També l'enganyava ell. Però avui era diferent. Avui l'atzar s'havia creuat entre l'engany d'ambdós. I del contacte dels dos enganys, com una descàrrega massa forta, n'havia saltat el raig de foc i fum que d'ara endavant cremaria per sempre més el contacte dels cossos d'ell i d'ella. Ridícul! Més que ridícul: estúpido! Però era així. Hi havia dies que l'Eugeni sentia com el pes de la seva vida deslorigada brandava en l'airecel, com una corda fluixa. I ell, gimnasta apallassat al damunt d'ella, queia a dreta i esquerra sense acabar de caure mai. Ah! Si pogués caure i acabar d'un cop! Quin alleujament i quin descans! Però una mena de mans ignotes, com una força protectora que vetllés per ell, l'aguantava i li menava els passos, criatura balba que ha perdut el sentit del caminar després de tocar massa de peus a terra, i li llevava fins l'esperança d'aprendre novament a guaitar-se dret. Perquè li re l'estimava a l'Alberta. A desgrat dels enganys d'ella, malgrat les infidelitats pòpies, ell estava persuadit, absolutament convençut que una de les característiques de la seva psicologia era la fidelitat a ultrança, aduc a través de tota mena d'enganys. Les altres dones li eren un port d'arribada i de fugida. L'Alberta, en canvi, li feia de port d'ombra i de bon repòs. Què seria d'ell, si en aquest port també hi trobava el temporal i l'ordre

Agència exclusiva per a la venda de
MIRADOR
Societat General Espanyola
de Llibreria, S. A.

Barbarà, 16 Telèfon 12781
BARCELONA

Si voleu vestir bé
Fontbernà
Sastre
us servirà millor que ningú
Cucurulla, 2, 1er

UNA ESTONA AMB ISABEL SANDY

La coneguda escriptora francesa Isabel Sandy, gran amiga de les coses catalanes, ha passat dos dies a Barcelona, on compta amb excel·lents amics i admiradors. La seva breu estada al nostre país no tenia però com únic objecte el de visitar l'Exposició. Ha aprofitat, naturalment, el seu viatge, per admirar les meravelles de Montjuïc, car en aquest moment venia a Barcelona i entornar-se'n sense haver vist l'Exposició és tant o més greu que l'anar a Roma i no veure el Papa.

Isabel Sandy, autora de la novel·la *Andorra*, ha vingut a Catalunya per passar uns dies a Girona i documentar-se respecte d'aquesta ciutat per tal d'escriure una novel·la l'acció de la qual tindrà per escenari la ciutat del Ter. I per cert que Isabel Sandy va llegir un article aparegut a *La Publicitat* i signat per Joan de Palau, en el qual se l'afudia una mica severament...

ISABEL SANDY

Isabel Sandy, dona gentil i extraordinàriament simpàtica, ens diu amb un graciós accent que vol ésser el d'una dona enfadada:

—Vareu llegir l'article del senyor de Palau? Veniu al punt, veus-ho aquí. El vostre compatriota s'inquieta pel fet que un estranger gosi proposar-se escriure una novel·la catalana després d'haver restat... tres dies a Girona! És evident que si aquest fos el meu projecte, em podrien emparentar molt justament amb aquell famós escriptor anglès que en desembarcà a Calais i trobar-se amb una dona rossa va escriure: «A França totes les dones són roses.» Jo crec —afegeix Isabel Sandy— que un escriptor de talent com el senyor de Palau no té dret de negar-me aquell do de la sensibilitat gràcies al qual un poeta no pot trair mai ni un paisatge, ni un país, ni una raça. És que he trait, per ventura, la vall d'Andorra escrivint la meua novel·la sobre aquest país? Jo crec que tot el contrari. He ajudat precisament a fer conèixer la gràcia estranya d'aquest país pireneic.

—Però a Andorra —objectem— devieu passar-hi una temporada!

—No ho cregueu pas; vaig ésser-hi dues vegades. No pas més de tres setmanes. El mateix que a Catalunya, de la qual ja coneixia diverses contrades abans del meu darrer viatge, aquest viatge alludia pel senyor de Palau i que fou, no de tres dies, sinó d'una setmana. Però la bellesa d'aquest país em penetrà des del primer moment, és a dir, des que vaig travessar la frontera. Al vostre país em sento una mica com a casa, car ja sabeu que sóc llenguadociana i que comprenc perfectament el català. I són justament alguns amics meus catalans els que em dirigiren a Girona. Penso escriure aviat en un diari parisenc la inoblidable impressió que m'ha causat la capital de Catalunya. I quant a Girona, digueu al vostre amic de Palau que es tranquil·litzi, car no penso pas perjudicar-la. No faré com alguns escriptors i periodistes fantasiosos que veuen contrabandistes a tot arreu. El mateix que un pintor, agafó el pinzell i provo de passar damunt la tela el color rosa-te de les velles muralles, la punta de ganxet, malmesa pels segles, de les fortificacions, florides d'història, les grans escasses obstinades, també groguenques de vellúria, que van a parar sempre els peus d'un pòrtic d'església antiga.

—Així fareu una novel·la l'acció de la qual passa a Girona, però no fareu una novel·la catalana, no és així?

—Es clar. Per escriure una novel·la catalana hauria de passar uns quants anys al vostre país. Ara em limitaré a utilitzar una de les seves joies —Girona— com a escenari de la meua novel·la.

—Heu escrit d'altres coses sobre Catalunya?

—Sí. He publicat diversos articles sobre qüestions vostres en revistes i diaris francesos. A *L'illustration* hi he parlat de l'Exposició de Barcelona. Esteu convençut que el que els que puguin témer que penso denigrar Catalunya, s'equivoquen totalment: jo crec que aquesta terra que és bella i europea, és tan rica d'història com d'esdevénidors.

Isabel Sandy ens parla després de nombrosos amics nostres que habiten París i Brussel·les. Coneix molts artistes i poetes catalans. És una gran amiga del gran músic Josep Fontbernà, de Ventura Gassol, del pintor Domingo i d'altres encara, a tots els quals estima i admira.

DOMÈNEC DE BELLMUNT

ELS LLIBRES

EMILI VILANOVA, Pobrets i alegrets
(«Antologia»)

Mitjançant el seu limitat-se, diríem aplicar-se amorosament a personatges típics, humils i pintorescos, Emili Vilanova arriba a assolir les més vives qualitats humanes, les més eternes impressions de la poesia. Aquell cel que es veu del carreró de Malla, Llunyeda, "com mirat amb uns gemelos de teatre a l'inrevés", val més que tots aquells esplèndids atzurs de turquesa, cantats pels poetes sumptuosos i vulgars. Aquella ànima tendrà del fatxenda Mil-homens xerraire, ridícul i amarg al fons, que té aquella gota preciosa de pietat envers la mare, ens emociona molt més que les tragèdies amb sang i fetge de més d'un dels nostres poetastres hel·lenics. Tota aquesta genteta humil, per art i gràcia d'Emili Vilanova, se'ns mostra rica dels matisos més delicats i més alts de la poesia. Creixen, viuen, moren dins la penombra dolça i humida dels carrerons com unes flors de test balconer, sense història, però no pas sense perfum.

L'autor les sap vestir d'una capa molt tènue d'ironia, d'una ironia que somriu amb pietat i que les defensa en comptes de rogar-les amb sarcasme. És la ironia d'aquell raig de sol que per Sant Josep es ficava pel carrer on vivia Maragall i daurava finement unes pedres meravelloses i com un poc ridículament avergonyides d'aquella distinció regia. Unes pedres centenàries que feien "i ara!" com una donzella púdica, envermel·lides de sol.

L'obra del vell autor barceloní no és gens morta; el seu esperit encara batega en les pàgines d'un Maragall, d'un Carner, en l'ànima de les més delicades poesies del Sagarra de les *Cançons d'Abril i de Novembre*, i, sense voler, en les més subtils i retallades prosas de Carles Soldevila.

Vilanova era un barceloní que no es movia de Barcelona. Però els seus ulls s'enfilaven sovint cel enllà, seguint, si molt convé, la cua d'un estel o una volada de coloms, arcàngels de la menestralia. Però el cel de Barcelona és el cel etern, el de tota la terra.

I és precisament per aquestes volades que l'obra d'aquest autor conserva avui dia la mateixa frescor de colorit de quan va eixir a la llum pública; perquè cadascun dels personatges que la teixeixen, cadascun dels paisatges que li serveixen de fons, no són ninots de carnestoltes ni bambalines de paper, ni actors que fan comèdies de via estreta. Són homes, vers homes, i parlen amb llengua humana i els veiem i gairebé diríem que "hi són" a la vora nostra; que "hi som" entre ells. I adhuc els paisatges i els ambients parlen, humanats per la literatura. Aquesta eloqüència discreta no té altre nom que poesia; és a dir, eloqüència de les paraules pel seu regust i pel que porten dintre; així com hi ha aquella altra eloqüència, grassa i demagògica, de les paraules pel seu ressò i per allò que treuen enfora. D'això se'n diu oratòria. Déu nos en guard.

Una escaient edició—de l'Editorial Barcino, pulcrament presentada—afegeix al goig de la lectura de *Pobrets i alegrets*, la satisfacció culta de tenir un bell llibre davant dels ulls i entre mans.

R. LL.

JERONI MARVA
Exercicis de Gramàtica Catalana
(«Col·lecció popular Barcino»)

La «Col·lecció popular Barcino», que ve a ésser semblant a la col·lecció «Minerva» editada pel Consell de Pedagogia de la desapareguda Mancomunitat, podria agrupar els seus volums, com aquesta darrera col·lecció, en dues sèries: coneixements populars indispensables i literatures modernes. Però els seus cinquanta quatre volums porten numeració correlativa sense cap distinció en sèries.

Entré els darrerament apareguts que agruparíem com a coneixement indispensable, figura el cinquè dels *Exercicis de Gramàtica* que sota la revisió de Pompeu Fabra i amb el nom de Jeroni Marva publiquen dos competents gramàtics. Havien aparegut els d'ortografia, morfologia i sintaxi (dos volums); aquest cinquè és dedicat a la prosòdia.

A tot arreu, evidentment, la gramàtica és un coneixement indispensable. Ací, però, és un dels coneixements més negligits, ad-

huc per bon nombre dels que tenen la ploma per llur instrument professional.

No cal, fent un salt enrrera, retreure com l'estat anàrquic de l'idioma, víctima de les inspiracions de gramàtics improvisats, de la manca d'unificació, en una paraula, de la seva expressió literària, com una de les causes de desconexença del català. Ni tampoc l'absència gairebé absoluta del seu ensenyament. Molt s'ha avançat en aquests darrers anys, gràcies, no cal dir-ho, a Pompeu Fabra. Actualment, escriure incorrectament en català no és imputable sinó a desídia.

L'estudi d'una gramàtica—és opinió bastant estesa—té fama d'ésser poc abellidor. Ho és menys encara tractant-se del propi idioma, ja que molts es fan subconscientment el raonament que no essent-los necessari cap estudi per parlar-lo, no cal tampoc per escriure'l. Res més lluny de la veritat, i més encara en el cas concret del català.

Per això seran de gran utilitat aquests petits manuals de Jeroni Marva, on la claredat d'exposició és augmentada encara per la bona tria dels exemples.

I com que no solament és de la llengua escrita que cal curar l'expressió, ans també de la llengua parlada, el cinquè volum dels *exercicis*, dedicat a la prosòdia, mereix una atenció especial.

Hi ha hagut gramàtics francesos, per exemple, que per fixar la pronunciació s'han emparat en la de les persones «de bonne compagnie». En el cas del català, no hi havia gran cosa a fer per aquest cantó. Es conservava més pura la pronunciació, tingut compte i tot de les variants dialectals, en medis no ciutadans o poc cultivats que no pas en els altres. Del teatre com a escola de bona pronunciació, ni parlar-ne.

Si l'idioma és el més característic, allò que més marca la personalitat, la primera obligació és la de tractar-lo bé. I quan un idioma ha donat les proves de vitalitat i de capacitat del nostre, encara més.

Per això no encoratjaríem mai prou el seu estudi i tots els esforços encaminats a depurar-lo que és enfortir-lo i donar-li qualitat literària.

LLUÍS VIVES

Introducció a la saviesa

(«Col·lecció popular Barcino»)

Dintre la mateixa «Col·lecció popular Barcino» ha aparegut la *Introducció a la saviesa*, del polígraf Lluís Vives, traduïda al català per Mn. J. Avinyó.

Vives és una d'aquelles figures típiques del Renaixement, un humanista que escriu en llatí i per al qual tot Europa, tot allò que llavors era el món civilitzat i que ara encara és més Europa que la resta, era pàtria, sense omplir-se la boca d'internacionalisme ni d'unitat moral ni altres fórmules modernes.

Escriu sempre en llatí, com els humanistes contemporanis seus. Les traduccions espanyoles d'algunes obres de Vives, la majoria fetes al segle XVIII per l'erudit valencià Mayans i Siscar, només corren per les llibreries de vell. Així Mn. Avinyó i l'editor han fet un servei incorporant al català la present obra de Vives en la mateixa biblioteca que publica la versió del *Discurs del mètode cartesà*, comentat en aquestes mateixes planes pel Dr. Xirau. La *Introducció a la saviesa*, però, no és una obra comparable a aquella. No basteix pas un sistema filosòfic, ni aquesta fou la intenció del seu autor. És, d'una banda, un tractat de moral pràctica; d'altra banda, un llibre de civilitat pueril, gènere molt estès al segle XVI. A desgrat, no obstant, dels quatre cents anys que ens separen de la data en què fou escrit, gran part d'ell conserva tota l'actualitat, per bé que el lector modern hi trobarà algunes afirmacions que jutjarà puerils.

Diríem que les primeres ratlles del llibre ens donen tota la intenció de Vives en escriure la seva obra: «La vera saviesa consisteix a judicar rectament de les coses, per tal de poder-les prear en allò que valgui cadascuna.» A aquesta valoració, feta sota el guiatge de la raó natural i de la religió cristiana—Vives fou d'una ortodòxia immaculada—, amb freqüents manlleus, més de substància que de forma, als moralistes grecs i llatins, es dedica l'autor.

J. C.

BRASSALET FANTASIA
BRUCHES NOVELTAT
J. ROCA
JOIER
RAMBLA DEL CENTRE 33
PASSATGE BAGARDÍ 2